

Виготського, а також зближує теоретичні позиції М. І. Жинкіна з науковими поглядами О. О. Леонтьєва, Т. В. Ахутіної, Т. М. Ушакової та інших дослідників.

Література

References

1. Zhinkin, N. (1982). Rech kak provodnik informatsii [Speech as a conduit for information] Moscow: Nauka.
2. Zhinkin, N. (1958). Mehanizmy rechi [Mechanisms of speech]. Moscow: APN RSFSR.
3. Zhinkin, N. (1964). O kodovyih perehodah vo vnutrenney rechi [On code transitions in inner speech]. *Problemy Linguistiki*, 6, 26 – 38.
4. Zhinkin, N. (1998). Yazyk. Rech. Tvorchestvo [Language. Speech. Creativity] Moscow: Maze.
5. Kovshikov, V., Gluhov, V. (2007). Psiholingvistika. Teoriya rechevoy deyatel'nosti [Theory of speech activity] Moscow: Astrel.
6. Kalmykova, L. (2008) Psihologiya formuvannya movlennevoyi diyal'nosti u ditey doshkil'nogo viku [Psychology formation speech activity in children of preschool age]. Kyiv: Feniks.

Анастасія Одінцева

Херсонський державний університет

asyaodin@mail.ru

КАЗКО- Й АРТТЕРАПІЯ ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ РОЛЬОВОГО РЕПЕРТУАРУ ОСОБИСТОСТІ

Received March, 14, 2014; Revised March, 17, 2014; Accepted April, 2, 2014

Анотація. У статті наведена структура авторської тренінгової програми «Система ставлень до життєвих ролей». Програма спрямована на розвиток ролей та на розширення рольового репертуару особистості. За основу тренінгової програми була взята авторська типологія життєвих ролей. Типологія ролей відносно концепції життєвого шляху особистості представлена у вигляді парних конструктивів: аксіологічно-змістові та аксіологічно-нейтральні ролі; послідовні та непослідовні ролі; активні та пасивні ролі; смислоутворюючі та смислонеїтральні ролі; свідомі та несвідомі ролі. Тренінг розрахований на молодих людей віком від 18 до 23 років. Тренінгова програма складається з восьми занять, кожне з яких спрямоване на розвиток окремого типу ролі. В основній частині статті перераховані та описані використані вправи, що базуються на арт-терапевтичних методах та методах казкотерапії. У розробці програми були використані як відомі методи, так і авторські вправи, серед них: «Живий театр», психологічна гра-стратегія «Мафія», «Картинна галерея», «Колесо життя», а також вправа з елементами піскової терапії «Красуня та Чудовисько». Кожне тренінгове заняття може бути проведене як у комплексі, так і окремо одне від одного. Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше на науковому рівні було висвітлено програму тренінгових заходів, спрямовану саме на розвиток ролей особистості.

Ключові слова: роль, рольова компетентність, рольовий репертуар, тренінг, арт-терапія, казкотерапія.

Odintsova, Anastasiya. Fairy Tale and Art Therapy as the Means of Enriching Personality Roles Repertoire.

Abstract. The structure of the author's training program "The system of relations to the vital roles" is highlighted in the article. The program aims to develop the roles and the expansion of repertoire of roles of the individual. The training program was based on the author's typology of vital roles. The typology of roles on the concept of individual life path is represented as a pair of constructs: axiological-semantic – axiological-neutral role, consistent and inconsistent role, active and passive roles, sense-creative and sense-neutral role, conscious and unconscious role. The training is designed for young people age from 18 to 23 years. The training program consists of eight sessions, each of which is aimed at developing a particular type of role. In the main part of the paper are presented and described the praxis which was used, based on art therapy techniques and methods of fairy tale therapy. In the program there were used as the known methods and copyrights praxis, among of them: "The Living Theatre" psychological strategy game "Mafia", "Art Gallery", "Wheel of Life" and exercise with elements of sand therapy "Beauty and the Beast". Each training sessions can be conducted as a package, or separately from each other. The scientific novelty of the material obtained lies in the fact that for the first time at the scientific level training program was lit, aimed at developing individual roles.

Keywords: *role, competence of role, repertoire of roles, training, art therapy, fairy tale therapy.*

Одинцова Анастасия. Сказко- и арттерапия для расширения ролевого репертуара личности.

Аннотация. В статье приведена структура авторской тренинговой программы «Система отношений к жизненным ролям». Программа направлена на развитие ролей и на расширение ролевого репертуара личности. За основу тренинговой программы была взята авторская типология жизненных ролей. Типология ролей относительно концепции жизненного пути личности представлена в виде парных конструктов: аксиологически-содержательные и аксиологически-нейтральные роли; последовательные и непоследовательные роли; активные и пассивные роли; смыслообразующие и смыслонейтральные роли; сознательные и бессознательные роли. Тренинг рассчитан на людей юношеского возраста от 18 до 23 лет. Тренинговая программа состоит из восьми занятий, каждое из которых направлено на развитие отдельного типа роли. В основной части статьи перечислены и описаны использованные упражнения, основанные на арт-терапевтических методах и методах сказкотерапии. В разработке программы были использованы как известные методы так и авторские упражнения, среди них: «Живой театр», психологическая игра-стратегия «Мафия», «Картинная галерея», «Колесо жизни» и упражнение с элементами песочной терапии «Красавица и Чудовище». Каждое тренинговое занятие может быть проведенным как в комплексе, так и отдельно друг от друга. Научная новизна работы заключается в том, что впервые на научном уровне была освещена программа тренингов, направленная именно на развитие ролей личности.

Ключевые слова: *роль, ролевая компетентность, ролевой репертуар, тренинг, арттерапия, сказкотерапия.*

Вступ

Результати теоретичних і емпіричних розвідок щодо дослідження ролевого репертуару особистості (Odintsova 2013) дали змогу розробити власну типологію ролей, що ґрунтується на життєвій концепції особистості й представлена у вигляді парних конструктів: аксіологічно-змістові та аксіологічно-нейтральні; послідовні та непослідовні; активні та пасивні; смислуотворюючі та смислонейтральні; свідомі та несвідомі ролі. Беручи за основу цю типологію, ми створили власну анкету «Ставлення до власної ролі», що дала можливість проаналізувати і рівень розвитку ролі загалом, і розвиток окремих типів ролі.

Ми дійшли висновку, що особи, які мають високий рівень розвитку ролі, мають здібності та вміння, котрі дають змогу розв'язувати різноманітні життєві завдання, пов'язані з рольовою взаємодією (рольова компетентність), роль виконується ними усвідомлено й послідовно. А також ми висунули припущення, що ці молоді люди виконують роль типово та здебільшого стереотипно. Це позбавляє особистість індивідуальності.

Отже, ми отримали суперечливі дані: з одного боку, розвиток ролі – потрібна річ, яка полегшує соціальну взаємодію, дає можливість планомірно досягати поставлених цілей та відповідати власній системі цінностей; з іншого – лишає особистість її неповторних рис, можливості до самовираження та природної поведінки. Вважаємо, що розв'язати цю проблему можна завдяки розширенню рольового репертуару особистості. Припускаємо, що за умови широкого й різнобічного рольового репертуару та високого рівня розвитку ролі, що передбачає високий рівень розвитку всіх п'яти типів ролі, що ми представили, усі суперечності будуть усунені. Широкий рольовий репертуар, який включатиме в себе різноманітні ролі (соціальні, сімейні, особистісні) дасть можливість особистості варіювати цими ролями й на їх основі напрацьовувати власний неповторний стиль поведінки.

Фахівець у галузі психології та психотерапії особистості П. П. Горностаєв пропонує в ролі типології особистості варіант, що базується на таких особистісних характеристиках, як локус рольового конфлікту, рольова компетентність, репертуар життєвих ролей. Під локусом рольового конфлікту він має на увазі направленість рольового конфлікту на себе (екстернальний тип) та на інших (інтернальний тип). Рівень розвитку рольової компетентності визначає здатність розв'язувати життєві проблеми, що виникають у процесі рольової самореалізації особистості. Репертуар життєвих ролей, за П. П. Горностаєвим, визначає гармонійність чи дисгармонійність рольового розвитку та своєрідність життєвих цінностей особистості (Gornostay 2007).

Саме тому при створенні програми тренінгових занять «Система ставлень до життєвих ролей», що спрямована на розвиток ролей особистості, ми врахували цей аспект та поставили перед собою два завдання: підвищити рівень розвитку ролі та розширити рольовий репертуар учасників.

Мета статті – обґрунтувати доцільність використання методів казко- й арттерапії для розширення рольового репертуару особистості.

Процедура дослідження

Створена нами тренінгова програма «Система ставлень до життєвих ролей» розрахована на молодих людей віком від 18 до 23 років, в якій можуть брати участь і хлопці, і дівчата. Бажано, щоб вони мали базові знання з психології та досвід участі в тренінгових групах. Виконання цих двох умов значно полегшить і роботу ведучого, і здатність до сприйняття матеріалу особами, які братимуть участь у програмі. Кількість учасників може варіюватися від 14 до 18 осіб.

Тренінгова програма складається з восьми занять, кожне з яких спрямоване на розвиток окремого типу ролі з класифікації ролей, яку ми розробили:

1. «Ознайомлення з теорією ролей». Мета заняття: сформуванати набір основних понять з теми. Тривалість – 90 хв.

2. «Театр казкових героїв». Мета заняття: розвиток активних та послідовних ролей. Тривалість – 2 год.

3. «Мафія у казковому місті». Мета заняття: розвиток послідовних ролей. Тривалість – 1 година 40 хв.

4. «Картинна галерея. Підготовчий етап». Мета заняття: розвиток свідомих ролей. Тривалість – 2 год.

5. «Картинна галерея. Практична частина». Мета заняття: розвиток свідомих ролей. Тривалість – 2 год. 30 хв.

6. «Лавка чарівника». Мета заняття: розвиток аксіологічно-змістових ролей. Тривалість – 90 хв.

7. «Красуня та Чудовисько». Мета заняття: розвиток смислоутворюючих ролей. Тривалість – 2 год.

8. «Завершення». Мета заняття: підбиття підсумків, узагальнення отриманих знань. Тривалість – 2 год. 30 хв.

Саме така послідовність тренінгових занять та їх спрямованість на розвиток типів ролей ми обрали усвідомлено. Будь-який тренінг особистісного зростання спрямований на три аспекти: поведінковий, когнітивний, емоційний. У попередньому дослідженні (Odintsova 2011) ми встановили, що під час тренінгових занять найлегше піддається зміні емоційний аспект ролі, а поведінковий та когнітивний є більш інертними. Вони складніше піддаються змінам, особливо когнітивний, який пов'язаний з усвідомленням. У своїх висновках ми відзначили певну поступовість, яка відбувається під час тренінгової програми: спочатку впливу зазнає емоційна сторона особистості, за нею готовність до дій та змін, і лише згодом – усвідомлення та прийняття цих змін.

Емоційний компонент включає в себе такі показники: привабливість ролі, ступінь задоволення від ролі, ступінь комфорту від виконання ролі, рівень самооцінки під час виконання ролі. Ось чому тренінгова програма починається із занять, направлених на розвиток активних і послідовних ролей. Ці типи ролей відображають якість і характер планування та виконання ролі. Задля активного й послідовного прояву власної ролі особа повинна бути зацікавленою в її виконанні, відчувати себе комфортно та мати простір для самовираження в рольовій взаємодії.

Приблизно на другому-третьому занятті в учасників підвищується поведінковий компонент, що оцінює такі показники, як: готовність виконувати роль; ефективність застосування ролі; можливість варіювання ролями; готовність розвиватися в цій ролі.

Показники когнітивного компонента підвищуються, починаючи з четвертого-п'ятого заняття. Когнітивний аспект включає усвідомленість застосування ролі; контрольоване застосування ролі; зацікавленість роллю; потреба в додатковій інформації про роль.

Саме тому тренінгові заняття, розраховані на розвиток свідомих, аксіологічно-змістових і смислоутворюючих ролей, проводяться на п'ятому, шостому та

сьомому занятті, відповідно. Особливу увагу звертають на аксіологічно-змістові та смислоутворюючі ролі, що відображають систему особистісних цінностей і сенсу життя людини. Тренінгові заняття, спрямовані на розвиток цих типів ролей, потребують і емоційної, і когнітивної зацікавленості від учасників.

У тренінговій програмі використані арттерапевтичні методи та методи казкоаналізу і казкотерапії. Арттерапія, що спочатку створювалася як метод лікування за допомогою художньої творчості, зараз успішно застосовується в психологічній роботі, спрямованій на розвиток особистості. На думку К. Г. Юнга, артметодики – це один із найкращих інструментів дослідження і гармонізації тих сторін внутрішнього світу людини, вербальне вираження яких є ускладненим (Jung 2001). Американський психолог Н. Роджерс вважає, що артметоди надають сприятливу можливість для реалізації потреб у самовираженні, самопізнанні та встановленні ідентичності особистості (Rodzhers 1990). Тому ми припустили, що включення артметодик посилить вплив тренінгу на позитивну динаміку ставлення до себе та до прояву власних ролей в учасників.

Перше тренінгове заняття – ознайомче. На цій зустрічі тренер повинен розв'язати такі завдання:

- сформуванню позитивній емоційній настрій у групі, сприяти груповій згуртованості;
- створити безпечні умови для саморозкриття учасників тренінгової групи;
- ознайомити учасників з основами теорії життєвих ролей.

Саме на першому тренінговому занятті група приймає внутрішні правила, за якими буде працювати й на наступних зустрічах. Обов'язкові правила: конфіденційність; поважати думки інших; висловлюватися за темою; висловлюватися по чергово.

Також на першому тренінгу відбувається знайомство учасників один з одним, формується перше враження про інших учасників та про ведучого тренінгових груп. Це можна зробити у вигляді вправи-гри або під час збору очікувань від тренінгової програми.

Як руху розминку пропонуємо вправу «Їжачок». Мета вправи – дослідити можливість учасників використовувати різні ролі задля досягнення поставленої мети. Учасники діляться на пари: довільно, за допомогою розрахунку чи гри «Атоми». Кожна пара обирає, хто в ній буде «їжачком», завданням якого – прийняти закриту позу та не змінювати її до закінчення вправи. Інший учасник пари – «партнер» – повинен знайти підхід до «їжачка» та змусити його змінити позу. Ведучий наголошує на тому, що «партнерам» не можна використовувати фізичну силу чи в будь-який інший спосіб наносити шкоду «їжачкам».

Основна мета першого тренінгового заняття – сформуванню в учасників набір основних понять із теми. Ось чому велике значення приділяється міні-лекції, на якій ведучий розповідає про поняття «життєва роль», про різні класифікації ролей і про типологію ролей, що була розроблена нами. Тренер може поділитися з учасниками результатами, які він отримав під час експериментального дослідження.

Друге тренінгове заняття спрямоване на розвиток активних і послідовних ролей. Завдання – створення сприятливого простору задля вибудовування учасниками власної лінії поведінки. Основна вправа – «Живий театр».

Ведучий оголошує учасникам інструкцію вправи та повідомляє, що зараз вони можуть уявити себе акторами в імпровізованому театрі. Кожен учасник добровільно обирає для себе роль, яка буде вказувати на його основну функцію в казці. Це такі ролі, як: головний герой, батьки головного героя, герой-помічник, герой-шкідник, джокер та герой, що потребує допомоги.

Після інструкції ведучий оголошує набір на вказані ролі-функції. У разі, якщо учасників більше десяти – група поділяється на дві підгрупи. Бажано, щоб у цьому разі в одній підгрупі головним героєм був хлопець, а в іншій – дівчина. Задля демонстрації двох різних сценаріїв (чоловічої та жіночої казки). У разі, коли учасників менше десяти – деякі ролі повторюються (ролі помічника та шкідника).

Ведучий ознайомлює учасників з основними елементами сценарію та типовими функціями головних героїв народних казок за В. Я. Проппом (Propp 2006). Тренер пояснює кожну функцію, записує її на ватмані чи дошці (учасники отримують цей план роздрукованим на аркуші А4). Обговорюючи виділені пункти, ведучий разом з учасниками будує план майбутньої казки. Серед основних елементів сюжету виділяють такі:

- батьки героя залишають дім (від'їзд чи смерть) і звертаються до героя з наказом, проханням чи заборонаю на якусь дію;
- головний герой не виконує обіцяного чи порушує заборону;
- герой-шкідник вивідує потрібну йому інформацію та планує, як буде шкодити головному герою;
- герой-шкідник завдає шкоди головному герою (обманує його, викрадає важливу річ, бере героя в полон чи калічить). Головний герой страждає від шкідника.
- головний герой погоджується на боротьбу зі «шкідником» чи вирушає в подорож (архетип шляху);
- головний герой зустрічає героя, що потребує допомоги;
- головний герой зустрічає героя-помічника. Герой-помічник випробовує головного героя (дає йому завдання чи загадує загадку);
- головний герой виконує завдання «помічника» (самостійно чи з допомогою іншого героя-помічника) та отримує чарівний подарунок або пораду;
- головний герой починає боротьбу з героєм-шкідником;
- головний герой перемагає та отримує винагороду.

Коли учасники будуть готові (можна використовувати прикраси, зробити макіяж чи відповідну зачіску), ведучий оголошує, що вистава починається. Учасники, спираючися на функції своїх героїв і попередньо намічений план казки, вступають у «гру» і виконують обрані ролі. Ведучий не втручається в дії героїв.

Основне завдання третього тренінгового заняття – дослідити стратегію поведінки учасників. Задля досягнення поставленої мети та завдань ми обрали психологічну гру-стратегію «Мафія». Ця гра, крім того, що має популярність серед молоді та людей зрілого віку, також є досить діагностичною, і дає

можливість проаналізувати різноманітні стратегії поведінки та вміння особистості випрацювати єдину лінію поведінки й дотримуватися її. Оскільки в цій грі правилами заплановано виконувати певні ролі: мирного жителя, мафіозі, шерифа, доктора, маніяка, – це якнайкраще відповідає загальній тематиці тренінгу.

Четверте та п'яте тренінгові заняття направлені на розвиток свідомих ролей. На нашу думку, задля досягнення поставленої мети підходить техніка А. І. Копитіна «Автопортрет» або її варіація у вигляді вправи «Картинна галерея». Ця вправа дає можливість учасникам сформувати й дослідити власний тілесний образ «Я», проаналізувати, якими вони бачать себе та чи бачать інші те саме. У контексті тренінгу, спрямованого на розвиток ролей, ця вправа дає змогу молодим людям замислитися над тим, які особистісні ролі вони усвідомлено чи ні транслиують іншим, та чи «правильно» інші люди сприймають цю інформацію, чи збігається інформація, яку учасник знає про себе, з тією, яку бачать інші.

Ведучий тренінгу пропонує учасникам намалювати автопортрет. Яким він буде – реалістичним, казковим, символічним чи бажаним, – молоді люди обирають самі. Портрет повинен бути в повний зріст. Для виконання цієї умови учасники мають об'єднатися в пари й обвести контури тіла один одного на відрізьку шпалерів. Упродовж 30–40 хв. юнаки займаються створенням образу та розфарбуванням.

Поки учасники виконують завдання, ведучий слідкує, щоб усі знайшли собі місце, комфортно себе відчували та змогли повністю розвернути шпалери. У разі потреби, тренер підбадьорює учасників.

Коли портрети будуть готові, їх підписують і складають. Продовження вправи на наступному занятті.

На п'ятому занятті, яке бажано проводити наступного дня, учасники розвішують свої автопортрети на стіні, як у галереї (портрети розвішуються щільно, але з невеликим відступом один від одного, для того, щоб учасники не заважали один одному). Ведучий просить учасників стати напроти власних портретів на відстані близько 2–3 кроків та прислухатися до власних відчуттів.

Вправу виконують двома етапами. Тренер просить учасників підійти до власних портретів і стати спиною до них, намагаючися прийняти ту саму позу, що намальована. Учасники стежать за відчуттями, які виникають у них, за власним станом комфорту, зручності чи дискомфорту. Молоді люди деякий час перебувають в цій позі. Потім ведучий просить знову відійти та подивитися на його автопортрет.

Другий етап вправи. Учасники підходять до кожного портрета почергово та в декількох словах називають асоціації щодо портрета, що в них виникли. Автор вислуховує всіх учасників та підбиває підсумок: чи згоден він із думкою групи, чи приймає він їх оцінки.

Шосте заняття спрямоване на розвиток аксіологічно-змістових ролей. Цей тип ролей пов'язаний із системою цінностей особистості, він визначає місце ролі в рольовому репертуарі й характер її виконання. Завдання – проаналізувати провідні сфери життя та основні життєві цінності особистості.

Задля розв'язання поставленої мети та завдань пропонуємо використати вправу «Колесо життя». Цю техніку активно застосовують коуч-психологи.

Ведучий роздає учасникам бланки з намальованим колом (схематичним зображенням колеса життя). Воно має вісім секторів: здоров'я та спорт; друзі та інші; родина та романтичні стосунки; навчання; фінанси; духовність і творчість; особистісний ріст; насиченість життя. Завдання учасників: прошкалувати своє колесо життя за 10-бальною шкалою та зафарбувати кожен сектор від центра до позначки на шкалі, що відповідає «наповненості» цієї сфери життя.

Мета сьомого тренінгового заняття – розвиток смислоутворюючих ролей. Цей тип ролей характеризує значущість виконання ролі для досягнення життєвих планів особистості. На цьому занятті пропонуємо використати елементи піскової терапії.

Фахівець у галузі юнгіанської піскової терапії Л. Штейнхард вважає, що піскові композиції – і з мініатюрними фігурками, і без них – можуть містити в собі різноманітні складники, що важко піддаються вербалізації (Steinhard 2011). Отже, процес гри з піском у контексті арттерапії – невербальна форма психотерапії. Основний акцент робиться на творчому самовираженні учасника, завдяки якому на несвідомо-символічному рівні відбувається «відрегулювання» внутрішньої напруги та пошуку шляхів розвитку.

Ми розробили вправу «Красуня та Чудовисько», що ґрунтується на елементах піскової терапії і принципах юнгіанівської аналітичної психології. Ведучий пропонує учасникам обрати дві фігури: одну, що символізує для них роль «Красуні» і другу, яка асоціюється з роллю «Чудовиська». Наступне завдання – дати цим фігуркам характеристики, назвати певні якості, які б вони могли мати почергово розмістити ці фігурки в пісочниці.

Після закінчення вправи ведучий нагадує учасникам про структуру особистості за К. Г. Юнгом та звертає особливу увагу на архетипи «персони» й «тіні». Ведучий пояснює, що образ «Красуні» відповідає персоні учасника, а характеристики «Чудовиська» – тіні.

На восьмому занятті підбиваються підсумки тренінгової програми. Учасники діляться своїми враженнями, проводиться дискусія на тему ефективних і неефективних ролей.

Висновки

Результати розроблення та впровадження програми «Система ставлень до життєвих ролей» засвідчує доцільність використання технік арттерапії та казкотерапії для розширення рольового репертуару особистості. Перспективним вважаємо впровадження тренінгової програми в структуру психологічної допомоги молоді та студентству, а також до навчальних курсів у закладах вищої освіти з напрямку «Психологія».

Література

References

1. Gornostay, P. (2007). *Lichnost' i Rol': Rolevoj podhod v social'noj psihologii lichnosti* [Identity and Role: Role Approach in Social Psychology of Personality]. Kyiv: Interpress LTD.
2. Odintsova, A. (2011). Problema diagnostiki zmin u roliviy strukturі osobistosti v hodi treningovih zanjat' [The problem of diagnosis of changes in the structure of the role of the individual in the training sessions]. *Insight*, 5, 69–78.

3. Odintsova, A. (2013). Tipologija zhittevykh roley vidnosno koncepciyi zhittevoho shliakhu osobystosti [The typology of vital role with respect to the concept of the life course of the individual]. *Scientific Bulletin of Kherson State University*, 2, 20–23.

4. Propp, V. (2006). Morfologija volshebnoj skazki [Morphology of a fairy tale]. Moscow: Labirint.

5. Rodzhers, N. (1990). Tvorchestvo kak usilenie sebja [The creativity as of oneself]. *Voprosy psihologii*, 1, 164–168.

6. Shteinhard, L. (2011). Jungianskaja pesochnaja psihoterapija [The Jungian Sand Psychotherapy]. *Practicum in psychotherapy*. S-Petersburg: Piter.

7. Jung, K. (2001). Arkhetip i Simvol [Archetype and Symbol]. Moscow: Akademicheskij Proekt.

Марина Орап

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

orap2003@ukr.net

ЗАКОНОМІРНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ МОВЛЕННЄВОГО ДОСВІДУ ОСОБИСТОСТІ

Received March, 17, 2014; Revised March, 23, 2014; Accepted April, 1, 2014

Анотація. Стаття присвячена дослідженню мовленнєвого досвіду особистості. Створена теоретична концептуальна модель мовленнєвого досвіду розглядає останній як структурно-функціональну систему особистості, суть якої процес і продукт обробки та впорядкування результатів мовленнєвого освоєння особистістю світу за допомогою мовленнєвої здатності, мовленнєвих здібностей, мовленнєвої компетенції і діяльності через посередництво мовленнєвої компетентності, мовної картини світу і мовленнєвої культури особистості. Відтак, у мовленнєвому досвіді виділяються внутрішня та зовнішня структури, взаємодія котрих уможливорює мовленнєве освоєння світу особистістю. Емпіричне дослідження структурно-функціональних особливостей мовленнєвого досвіду здійснювалося через діагностику визначених емпіричних референтів внутрішньої структури та факторний аналіз для виділення латентних змінних, що зумовлюють функціонування зовнішньої структури. Результати емпіричного вивчення демонструють, що організація внутрішньої структури мовленнєвого досвіду відбувається за принципом диференціації. Зовнішня структура в динаміці свого розвитку виявляє тенденцію до інтеграції, тобто до об'єднання раніше окремих елементів у єдину організовану структуру і приведення її до оптимальної кількості елементів. Отже, організація мовленнєвого досвіду відбувається в єдності диференціації та інтеграції як основних процесів функціонування системи.

Ключові слова: мовлення, мовленнєвий досвід, організація, внутрішня структура, зовнішня структура.

Orap, Maryna. Laws of the Personal Speech Experience Organization.

Abstract. The article investigates the personality's speech experience. Theoretical conceptual model of the speech experience considering it as structural and functional system of personality, the